

3. Kahl: Erythropel, Das Recht der weltlichen Vereine und geistlichen Orden in Frankreich. Berlin, 1904, című műve V. oldalán.
4. Navratil, A gazdasági élet 15. old.
5. Bár talán igaza van Kauffmannak /Psychologie des Verbrechens 257. old./, hogy az e téren a kapitalizmusnak tulajdonított kihatások sok tekintetben tulzottak.
6. Kohler /Rechtsphilosophie 84. old./ utal szintén a kapitalizmus és a munkásmozgalmak közötti összefüggésre!
7. Kohlrausch, Sollen und Können 7. old.
8. Erre mutat rá Liepmann /Einleitung/ 14. old. is!
9. Freudenthal a Dehnow által kiadott: Zukunft des Strafrechts című munkában, 30. old.
10. Deutscher Vorentwurf, 1909. Allgemeiner Teil, Begründung IX-X. old.
11. Lásd e tárgyban: Navratil, A gazdasági élet. 20. s köv. old.

MAGYARORSZÁG KRIMINALITÁSA AZ 1925-1934.
ÉVEKBEN.^{1, 2}

/Részletek/

Különlenyomat a "Magyar Statisztikai Szemle" 1937 /XV. évf./ 8. számából.

A bűnözés a társadalmi életnek normális jelensége; kiküszöbölése az utópiák sorába tartozik; legfeljebb azt remélhetjük, hogy kriminalitásnak terjedelmét csökkenteni és irányzatát enyhébbé tenni tudjuk.

Valamely társadalom kriminalitásának csökkentésére és enyhítésére irányuló állami és társadalmi beavatkozásnak előfeltétele az, hogy az illető közület bűnözésének összetételével, továbbá azokkal a tényezőkkel tisztában legyünk, amelyek a kriminalitásra befolyással vannak. Ezen úgynevezett kriminogén tényezők hatásának a tisztázását a bűnügyi etiológia kísérli meg az illető országban gyűjtött bűnügyi statisztikai adatok segítségével.

Bár hazánkban már régebben is folyt ilyen adatgyűjtés szűkebb keretben, az adatoknak szélesebb mederben való gyűjtése és az adatgyűjtésnek a legfontosabb ún. kriminogén tényezőkre való kiterjesztése csak 1904-ben vette kezdetét. A világháborút követő 1918-1920. években szünetelt ezeknek az adatoknak közzététele. Az ezt követő években az adatok gyűjtésénél és feldolgozásánál jelentkező nehézségek leküzdése után, a normális viszonyok helyreállításával, az 1925-től 1934-ig terjedő tízéves időközre vonatkozó adatok segítségével már pontos képet alkothatunk hazánk kriminalitásáról.³

A továbbiak során bemutatandó bűnözési arányszámokban a kir. törvényszékek és kir. járásbiróságok által büntettek és vétségek miatt elítélt egyének vannak bentfoglalva, kihagyva a vétségekből a becsületsértéseket és az elítéltek közül a büntetőparanccsal elmarasztaltakat; e

tekintetben eltérő eljárást az adatgyűjtésnél csak az elkövetés helyére vonatkozólag találunk, amire még visszatérünk.

A bűnözésre vonatkozó összehasonlításoknál kiindulási alapul szolgál a 100.000 büntetőjogi-lag felelősségre vonható, tehát 12 éven felüli korban levő egyénre vonatkoztatott ú.n. bűnözési arányszám, amely nálunk következően alakult %/1. sz. tábla/:

1. A bűnözési arányszám általában.

Év	10.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt
1925	757
1926	641
1927	607
1928	688
1929	646
1930	674
1931	665
1932	686
1933	720
1934	701
1925/34. évi átlag	669

Ezek a számok azonban csak a bűnözés terjedelmét mutatják, amely leginkább a gazdasági viszonyok hatását tükrözteti vissza; ezekhez alkalmazkodva esést, majd az 1929/30. években kezdődő gazdasági válság kihatásaként lassú emelkedést látunk. Az egyes évekre vonatkozó bűnözési arányszámok mérlegelésénél azonban mindenkor tudatában kell lennünk annak, hogy a bűncselekmény elkövetésének és az ítélet jogerőre emelkedésének időpontja, tehát a bűncselekmény statisztikai számbavétele közt kisebb-nagyobb időtartam, a büntető pernek a tartama telik el; következésképpen a számok nem tükröztetik vissza egészen hűségesen

az egyes évek kriminalitását.

Ezen számokon felül azonban még tájékoztatást kell szereznünk a kriminalitásnak az összetételéről is. Az utóbbi célra rendszerint bizonyos jellegzetes bűncselekményeket szokás kiválogatni és azokra vonatkozólag az ú. n. bűnözési arányszámokat, vagyis a 100.000 12 évnél idősebb egyénre eső bűncselekményeket kiszámítani. Ilyen jellegzetes bűncselekmények az élet és testi épség ellen irányuló szándékos deliktumok, a lopás, a rablás, csalás és okirathamisítás, amelyekre vonatkozó bűnözési arányszámok a következő változásokat mutatják /2. sz. tábla/:

2. A kriminalitás fontosabb irányjai.

Év	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélés a következő bűncselekmények miatt						
	gyilkosság és szándékos emberölés	szándékos testi sértések	erőszakos nemi közöszlész	lopás	rablás	csalás	penzhamisítás
1925	3.3	129.6	3.9	299.0	1.7	41.5	6.8
1926	3.0	128.0	3.7	212.8	1.6	45.3	5.5
1927	3.0	122.0	8.5	205.0	1.8	35.3	7.2
1928	2.9	127.2	3.8	201.8	1.2	44.9	8.0
1929	3.1	114.5	4.9	175.8	1.1	41.8	8.7
1930	4.1	128.8	5.8	181.4	1.1	39.2	10.2
1931	5.0	128.1	5.4	181.9	1.4	35.9	10.8
1932	5.4	112.6	5.2	215.5	1.9	33.4	12.7
1933	4.0	111.8	5.8	236.5	1.6	34.6	13.9
1934	4.1	105.7	4.7	228.2	1.5	38.8	13.8
1925/34 évi átlag	3.7	116.6	4.5	206.6	1.4	36.9	9.6

A bűnözési arányszámok elsősorban arról tájékoztatnak bennünket, hogy a személy, illetve vagyon elleni kriminalitás irányzata sokszor elmentéses tendenciájú: míg az utóbbi években a személy ellen irányuló deliktumokra /gyilkosság, szándékos ölések és testi sértések/ vonatkozólag felsorakoztatott bűnözési arányszámok inkább apadást mutatnak, addig a vagyon elleni bűncselekmények többnyire emelkedésről tesznek tanuságot, ami főként a gazdasági helyzet rosszabbodásával, vagyis a világgazdasági válsággal áll összefüggésben. De emellett utalnunk kell még arra is, hogy a lopási eseteknek a megfigyelési időszak elején látható magas szintje a világháború demoralizáló hatásának folyamánya: a leszereltek csak lassan illeszkedtek be a rendezett életviszonylatokba és csak lassan kezdtek ismét ilyen cselekmények elkövetésétől tartózkodni; csak 1932-től kezdve látunk - nyilván a gazdasági viszonyok romlása folytán - ismét emelkedést ezen deliktumok tekintetében. Az okirathamisításoknak következetes emelkedése még a műveltségi viszonyoknak általános javulásával is összefüggésben áll; nyilvánvaló, hogy ezt a cselekményt csak az követheti el, aki bizonyos minimális elemi ismeretekkel rendelkezik; a 6 évnél idősebb lakosságból 1920-ban csak 84.8 %, - ellenben 1930-ban már 90.4 % tudott írni-olvasni. S ugyancsak a közművelődési viszonyok javulásával, azok szelídítő hatásával magyarázható a szándékos testi sértések eseteinek a csökkenése.

Ha a hazánk kriminalitására vonatkozólag kiszámított bűnözési arányszámokat más hasonló kultúrfokon levő jogterületek viszonyával vetjük egybe, úgy nagyjában hasonló bűnözést találunk. Így például hazánknak 1925/34. évi átlagos, a testi sértésekre vonatkozó bűnözési arányszáma 116.6, ezzel szemben ez a szám Franciaországban 131.6. Németországban 97.0; a lopások átlagos bűnözési arányszáma nálunk 206.6. - Németországban 191.8, Kanadában 219.5; a csalásnál nálunk 36.9, - Ausztriában 30.4, Cseh Szlovákiában 36.5, Kanadában 39.9; az okirathamisításnál nálunk 9.6, Dániában 11.4, Finnországban 9.9, Kanadában

12.9.¹ A mégis mutatkozó eltérések az alább részletezendő kriminogén tényezők, de még a vérmérséklet kihatásával is összefüggésbe hozandók.

A kriminogén tényezőknek a bűnözés nagyságára és irányzatára különösképen befolyást gyakorló körülményeknek vizsgálata kriminálpolitikai szempontokból különösen azért bir jelentőséggel, mert egy részük alakítható lévén, reményünk lehet arra, hogy általuk közvetve befolyást gyakorolhatunk a bűnözés terjedelmére és irányzatára is.

Céltudatos kriminálpolitika tehát csak akkor folytatható, ha a kriminogén tényezők és azok kihatása alaposan szemügyre vétetett.

A kriminogén tényezők közül a magyar bűnügyi statisztika az alábbiakra vonatkozólag gyűjt adatokat. Több ilyen körülményre vonatkozólag azonban lehetetlen bűnözési arányszámokat kiszámítani, mert hiányoznak a megfelelő népszámlálási adatok.

A vagyoni állapot tekintetében az elítéltek nálunk a következő megoszlást mutatják /3. sz. tábla/

3. Vagyoni állapot kihatása.

Év	100 elítélt közt volt		
	vagyontalan	némi vagyonnal bíró	vagyonos
1925	81.6	10.0	8.4
1926	81.3	10.5	8.2
1927	81.5	10.8	7.7
1928	81.7	10.5	7.8
1929	88.5	9.4	7.1
1930	84.9	9.4	5.7
1931	85.2	9.6	5.2
1932	86.1	9.7	4.2
1933	86.2	9.8	4.0
1934	86.5	9.9	3.6
1925/34. évi átlag	83.9	10.0	6.1

Az adatgyűjtések e téren két hibában szenvednek. Először bizonytalan a csoportoknak egymástól való elhatárolása, másodsor lehetetlen itt bűnözési arányszámokat kiszámítani és így további következtetéseket vonni. E helyütt így következtetéseinket arra kell szorítanunk, hogy tíz év alatt a vagyontalanoknak a bűnözésben való részesedése 81.6 %-ról 86.5 %-ra emelkedett, ellenben a vagyonosoknak része 8.4 %-ról 3.6 %-ra apadt; a némi vagyonnal bíró elitáltak százalékos része alig változott. Ez a jelenség a nincstelen tömegek a lakosságban való részének emelkedésére enged következtetni; ez az elproletárosodási folyamat a nagy világégés és világgazdasági válságoknak következménye és ilyen idők gyakori jelensége. Ez ellen szociálpolitikai intézkedésekkel, valamint a helyesebb vagyongeloszlásra irányuló törekvésekkel is küzdeni kellene. A vagyontalanok arányának a bűnözők sorában mutatkozó emelkedése azonban még a visszaesők számának megnövekedését vonja maga után.

A különféle foglalkozásokhoz tartozó lakosság bűnözési arányszáma nálunk a következően alakult /4. sz. tábla/:

4. A foglalkozás kihatása a kriminalitásra.

Év 100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélés a különféle foglalkozási ágakban

Év	őstermelés	bányászat, kohászat	ipar	kereskedelem	közlekedés	közfoglalat, szabad foglalkozás	napszámok	házi cseléddek	egyéb és ismeretlen foglalkozások
1925	771	987	862	893	788	49	1.415	979	278
1926	621	681	789	882	545	16	1.667	869	806
1927	588	686	748	866	606	69	1.842	868	286
1928	599	605	741	991	719	316	1.054	748	258
1929	578	548	711	1.087	707	52	8.146	748	272
1930	688	497	700	1.228	714	05	8.197	799	186
1931	609	457	766	1.124	651	01	2.953	797	222

1932	688	499	806	1.041	887	359	2.400	924	185
1933	688	487	889	1.023	798	339	2.904	981	188
1934	630	525	886	1.044	778	381	3.001	968	214

1925/ 34.évi átlag	636	586	753	1.004	717	332	2.396	845	224
--------------------------	-----	-----	-----	-------	-----	-----	-------	-----	-----

A számokból is kitűnik az a tapasztalati tény, hogy a mezőgazdasági foglalkozásúaknak kriminalitása kisebb, mint az iparban és kereskedelem foglalkoztatott egyéneké; az utóbbiaknak hivatásuk körében több alkalmuk van vagyon elleni bűncselekményeket, mint például sikkasztásokat, csalásokat, okirathamisításokat, bűncselekményeket részletfizetésre szóló ügyletekből kifolyólag, továbbá uzsorabűncselekményeket elkövetni. Az iparban foglalkoztatott egyének kriminalitását a nagyobb alkoholélvezet is hátrányosan befolyásolja. Azután a közszolgálatban állók és az ú.n. szabad pályákon működő egyének jóval alacsonyabb kriminalitást mutatnak fel, amit magasabb műveltségük és nagyobb fegyelmezettségük, valamint a hivatásukkal együtt járó rendezettebb viszonyaik magyaráznak. Rendkívül nagy a napszámok bűnözése, amit főleg mostoha gazdasági helyzetükkel kell összefüggésbe hozni. A házicselédnek elég magas kriminalitását a bűn elkövetésre kínálkozó sok alkalommal /például lopás elkövetésére/ és fiatalabb korokkal lehet magyarázni; bár viszont biztos az, hogy a számok nem tüntetik fel a valóságos helyzetet és egész kriminalitásukat, amennyiben aránytalanul sok cselédlopás üldöztetlen marad a szolgálatadók megbocsátása következtében.

Egyes foglalkozási ágak itt a számokban nem igen jelentkező és alig részletezhető különlegeségeket mutatnak fel és sokszor kedvezőtlenül hatnak ki az illető munkakörben dolgozók erkölcsre és ösztöneire; így például a mészárosok nagy részt vesznek ki az emberölésből, mert a visszatartó motívum, az élő test bántalmazása és a vér látása őket nem riasztja vissza annyira, mint a másfoglalkozású egyéneket az ilyen bűncselekmény elkövetésétől. A kínálkozó alkalmak ma-

gyarazzák azután például azt a tényt, hogy a bábák nagy részt vesznek ki a magzatelhajtásokból.

Utalnunk kell e helyütt arra is, hogy a foglalkozásnak krimináletiológiai hatása felette nehezen ítélnél meg, mert a foglalkozás folyamánya lévén az egyén nemének, korának, műveltségének, továbbá összefüggésben lévén az anyagi helyzetével, a hivatással együtt járó számos és kiküszöbölhetetlen zavaró körülmény, mint például még a városban való lakás stb. nagy befolyással van az illetők bűnözésére; viszont ezen zavaró körülményeknek a vizsgálódásokból való kikapcsolására kevés a lehetőség.

Kriminálpolitikailag e téren többirányú beavatkozás jöhetne szóba. Például éppen az egyes foglalkozásoknál jelentkező kísérő körülmények alakításával lehetne itt tehermentesítőleg hatni: így arra lehetne törekedni, hogy a gyári munkások a nagyobb súrlódási felületeket mutató és nehezebb megélhetést okozó, következésképpen nagyobb kriminalitású nagy gyári központokból az ipari telepeknek, a gyári üzemeknek onnan való elterelése által kisebb helyekre kerüljenek; vagy azután ott, ahol bevándorlás van, éppen csak a kisebb kriminalitású foglalkozások képviselői nyerjenek engedélyt a bevándorlásra és letelepedésre, amely eljárást több amerikai állam már most is követi a bevándorlókkal szemben.

A bűnözésnek a városokban és a vidéken való eltérő volta a kriminálgeografiának egyik legérdekesebb fejezete. A társadalom létének helyétől függően elég eltérő bűnözést mutat nálunk is /5.sz. tábla/.

5, A város és a vidék hatása a kriminalitásra

Év	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt				
	Buda- pesten	A többi tj. városban	a megyei városok- ban	a tizezer- nél népe- sebb köz- ségekben	a többi község- ben
1925	1.014	1.551	1.227	1.077	1.057
1926	1.049	1.455	1.138	881	912
1927	1.001	1.214	1.122	819	970
1928	1.163	1.255	1.073	830	988
1929	1.104	1.145	1.033	742	927
1930	1.061	1.192	1.032	807	993
1931	1.218	1.306	1.196	1.089	1.067
1932	1.249	1.556	1.330	1.339	1.250
1933	1.406	1.439	1.405	1.429	1.388
1934	1.690	1.563	1.232	1.282	1.292
1925/34. évi átlag	1.184	1.352	1.166	1.002	1.081

Jelezzük, hogy ezek a bűnözési arányszámok a másutt felsorakoztatott bűnözési arányszámokkal nem hasonlíthatók össze, mert hivatalos bűnügyi statisztikánk e helyütt a megfigyelések körébe a becsületsértéseket és a kihágások miatt elmarasztaltaknak nagy részét is bevonta, amely eseteknek a kiküszöbölése lehetetlen azért is, mert itt nem tűnik ki, hogy a járásbírók és törvényszékek együttes adataiból mennyi esik a büntetőparancsokkal elmarasztaltakra; viszont ezek a többi kriminogén tényezőkre vonatkozólag gyűjtött adatokból, amint erre fentebb már reámutattunk, kihagyattak. Ennek következtében a kriminalitás területi megoszlása tekintetében nyert bűnözési arányszámok számottevően nagyobbak, mint más kriminogén tényezőkre vonatkozólag.

A város és vidék kriminalitásának eltérő fokát különféle körülmények magyarázzák. A városokban a létért folytatott küzdelem nehezebb, a szűkségek itt nemcsak megnőnek /szórakozásra kínál-

kozó több alkalom/, hanem gyakran még nehezebben is elégíthetők ki /például magasabb élelmiszerárak/. Azután a városi élet ideges gyorsasága, a társadalmi feszültség és a fejlettebb gazdasági élettel párosuló több alkalom is inkább viszi az embereket - főleg vagyon elleni - bűncselekmények elkövetésére. Budapesten ezeknek a tényezőknek a hatása nem érvényesül teljesen és következésképpen ott a kriminalitás kisebb, mint a városokban, mert Budapestnek rendkívül fejlett és magasszínvonalú rendőrségi és népjóléti intézményei kedvező hatást váltanak ki; viszont a 10.000-nél népesebb községek közbiztonsági intézményeinek fejlettebb volta magyarázza azt, hogy a kriminalitás ott egyes években megközelítette vagy el is érte Budapest bűnözésének a fokát. A helyzetnek a most említett szempontból való illusztrálásánál csak arra hivatkozunk, hogy míg átlagban Budapesten 10.000 lakosra esett 41.4 rendőr, addig az egész országban 10.000 lakosra csak 20.5 rendőr, illetve csendőr stb. esett. De tehermentesítőleg esik latba Budapesten még az a körülmény is, hogy ott állandóan 1-2 %-kal nagyobb a kisebb kriminalitási női nemnek részesedése a lakosságban.1/

Általában az állandóan fokozódó iparosodás itt is számottevő hatást vált ki, főként a nagyobb ipari és egyben nagyobb lakosságú helyeken. De latba esik azután itt még a produktívabb korosztályoknak, a körülbelül 18-40 éveseknek nagyobb arányú városokba való özönlése is; ezek a kriminálisabb elemek is emelik a nagyobb gócpontoknak bűnözését. A gyáriparnak decentralizálása és kisebb helyekre való terelése e téren is kedvező befolyással lehetne.

A családi állapot azon körülmények közé tartozik, amely jelentékeny hatást gyakorol a kriminalitásra. A családi tűzhely rendesebb életre szoktat és következésképpen kedvezően befolyásolja az emberek bűnözési hajlamait, ami a 6. sz. táblában közölt bűnözési arányszámokból is nyilvánvalóvá válik.

A házasságban élők jóval kisebb kriminalitást mutatnak; ha nagy részük kénytelen is több gondal megküzdni, mégis a családjuk iránti

6. Családi állapot hatása

Év	100.000 12 éven felüli egyénre esett elitelt			
	nőtlenek-nél, hajadonoknál	házasok-nál	özvegyek-nél	elváltak-nál
1925	934	706	360	1187
1926	793	594	315	1002
1927	788	550	284	871
1928	811	593	274	933
1929	809	601	284	1207
1930	836	648	214	1077
1931	865	605	271	1165
1932	929	602	276	1326
1933	969	636	289	1266
1934	930	624	288	1328
1925-34. évi átlag	870	607	283	1083

szeretetük visszatartja őket a bűnözésben való részvételtől; amellet a családi élettel együtt járó rendesebb élet, a korcsmázástól való tartózkodás is csökkenti kriminalitásukat.

Házások közt több a kisebb kriminalitású 30 évesnél idősebb egyén is s ez a körülmény is közvetve tompítólag hat bűnözésükre.

Mindezek a tényezők a nemházasoknál éppen ellentétesen hatnak és következésképpen emelik kriminalitásukat.

Az özvegyeknek felette alacsony bűnözési arányszámát leginkább élemedettebb életkorukkal lehet magyarázni.

Végül az elváltaknak rendkívül magas kriminalitását leginkább a zilált lelki állapottal lehet összefüggésbe hozni, amelyben a válás idejében és azt követőleg vannak és amelynek folyamán kevésbé tudnak tartózkodni meggondolatlan cselekmények elkövetésétől. A családjuk irán-

ti ragaszkodás, ez a bűnözést leküzdő erő bennük elgyengül és így ők a kriminalitás termékeny talajává válnak.

Szociálpolitikai szempontokból itt a házasoknak adandó kedvezmények, mint adókedvezmények, azután nagyobb családi pótlék, továbbá a fiatalabb korosztályok családalapításának a megkönnyítése jöhetnek szóba, amely intézkedések azután közvetve a kriminalitásra is kedvező hatást gyakorolnának.

Az alkoholizmusnak a kriminalitásra, főként az erőszakoskodásokat, bántalmazásokat involváló bűncselekményekre való jelentős befolyása nyilvánvaló. Egyes bűncselekményekkel vagy deliktumcsoportokkal kapcsolatos adatok azonban hiányoznak; az adatok arra szorítkoznak, hogy - az elítéltek bemondása alapján - megállapítják, hogy az elítéltek közül milyen hányad élvezett szeszes italt /7.sz. tábla/.

7. Az alkoholizmus hatása a kriminalitásra.

Év	Az elítéltek közül szeszes italt élvezett	
	nagyobb mértékben	mértékletesen
1925	3.9	66.4
1926	3.8	65.2
1927	2.5	65.9
1928	2.4	67.5
1929	2.5	70.9
1930	1.8	67.0
1931	3.5	73.9
1932	3.7	68.7
1933	2.7	68.6
1934	2.8	68.6
1925/34.évi átlag	3.0	68.3

Ennek az eljárásnak egyik fogyatéka az, hogy az adatgyűjtés hitelessége csak az elítéltek bemondásán alapszik. Közöttük a tapasztalat sze-

rint nagyon sok alkoholistának igyekeznek magát feltüntetni abban a reményben, hogy ezt enyhítő körülménynek fogják tekinteni. Másik még nagyobb fogyatéka az eljárásnak az, hogy a lakosságnak az alkoholélvezet foka szerint való megoszlása teljesen ismeretlen lévén, bűnözési arányszámok kiszámítása, tehát összehasonlítások eleve ki vannak zárva.

Tehát valami másféle eljáráshoz kell e téren folyamodnunk.

Az embereknek egyúttal mindenkor már magában rejti az összeütközések lehetőségét. Az, hogy ez bekövetkezik-e, függ az illető egyének magaviseletétől, higgadtságától. A tapasztalat az, hogy az alkoholélvezet hatása alatt álló egyéneknek elhatározásai hirtelenebbek, kevésbé meggondoltak lévén, külső hatásokra jóval gyorsabban, megdölgőletlanabban reagálnak, ilyen állapotban hamarabb kerül elő a revolver, a kés. Az alkoholfogyasztás csökkenti a kisértésekkel szemben való ellenállási képességüket. Tehát az alkoholélvezetre való több és könnyebb alkalom, ami a jó musttermések után adódik, emeli a jó musttermést követőleg a gyilkosságok és szándékos emberölések és testi sértések számát; ez nyilvánvalóvá válik a következő táblázat adataiból is /8.sz. tábla/:

8. Az alkoholizmus hatása a szándékos emberölésekre és testi sértésekre.

Év	Összes musttermés 1000 hl-ben	Gyilkosságok, összes szándékos emberölés és testi sértések
1925	3.440	8.086
1926	1.293	7.921
1927	1.826	7.601
1928	3.082	7.908
1929	2.489	7.716
1930	4.021	8.696
1931	3.899	8.405
1932	3.556	7.747
1933	3.083	7.700
1934	2.542	7.210
1925/34.évi átlag	2.923	7.904

A jó musttermések és a gyilkosságok, valamint a szándékos emberölések és testi sértések közt mutatkozó eme összefüggéseket még jobban szemlélteti I.számú diagrammunk. /A diagramm közlésétől eltekintünk - a szerk./

A kriminálétiológiának egyik fontos problémája, hogy milyen befolyást gyakorolnak a bűnözésre a kulturális tényezők. Sok tényező éshetik kulturális szempontból latba.

Jelentős ezek közt a vallásnak a kriminalitásra gyakorolt hatása. Kétségtelen, hogy az erős vallásosság fékezőleg hat a szenvedélyekre és bűnös megnyilatkozásokra és hogy csökkentőleg hat a kriminalitásra.

A különféle hitfelekezetekhez tartozóknak kriminalitása közti eltéréseket a 9. tábla szerinti bűnözési arányszámok tükröztetik vissza.

Ha ezen eltéréseknek mélyebb okait kutatjuk¹, úgy arra az eredményre juthatunk, hogy az eltéréseket nem a különféle vallásokhoz való tartozandóság okozza, hanem, hogy ezt a más-más vallásúaknak különböző személyi tulajdonságai és körülményei idézik elő. Így például az ág.hitv. evangélikusoknak alacsonyabb kriminalitása jobb gazdasági helyzetükkel és jobb műveltségi viszonyaikkal, viszont a gör. katolikusoknak és görög keletieknek magasabb bűnözése meg éppen rosszabb gazdasági helyzetükkel és alacsonyabb műveltségi viszonyaikkal magyarázandó. Az eltérő műveltségi és gazdasági viszonyaik mellett még a más-más vallásúaknak különböző foglalkozása, családi állapota, lakhelye, kormegoszlása stb. mind közvetve hatással vannak kriminalitásuk fokára.

Amíg a vallások hitelvei bizonyos kollektív érdekek ápolását és ilyen értelmű tételeket hirdetnek, addig főleg hiveik hasonló kulturális foka, gazdasági helyzete és egyéb hasonló kriminogén befolyások mellett kriminális téren közvetlenül eltérő hatást nem fognak kiváltani és e téren nagyobb eltérések nem fognak mutatkozni.

A kriminogén tényezők sorában szerephet jut a műveltség foka is. Kézenfekvő, hogy annak, aki nagyobb ismeretekkel, jobb iskolázottsággal bír, könnyebb lesz a megélhetése és következésképen

9. A vallás hatása a kriminalitásra.

Év	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt a különféle vallásúaknál									
	római katolikus	görög katolikus	református	ág. hitv. evangélikus	görögkeleti	unitárius	izraelita	baptista	egyéb	felekezeten kívüli
1925	805	1027	709	620	704	692	489	-	-	840
1926	687	766	590	452	776	653	485	176	425	760
1927	622	916	594	467	646	679	541	222	186	700
1928	663	760	591	504	646	641	659	361	465	600
1929	672	903	574	472	737	622	722	83	395	466
1930	720	845	621	500	900	415	491	222	302	666
1931	682	863	640	522	751	505	658	379	393	949
1932	718	804	645	478	625	547	697	527	581	733
1933	760	836	656	524	862	792	669	472	465	1000
1934	736	826	639	513	743	716	695	416	627	966
1925/34. évi átlag	700	849	622	502	748	624	612	306	513	743

kisebb lesz a kriminalitása. A mi bűnügyi statisztikai adataink azonban nem tükrözhetik vissza ezeket a tapasztalati tételeket az alább jelzendő okoknál fogva.

Az eltérő műveltségi fok hatását népességünk kriminalitására a 10. sz. tábla szemlélteti.

Az általános tapasztalattól eltérően nálunk az irni-olvasni tudók és az analfabéták kriminalitása közti eltérések nem mutatnak egységes képet; a kriminális téren mutatkozó eltérések többnyire elég csekélyek, sőt újabban az analfabéták bűnözése kisebb, mint az irni-olvasni tu-

10. A műveltség hatása a kriminalitásra.

Év	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt a következő csoportoknál			
	magasabb iskolai képzettségűek	ir, olvas	csak olvas	nem ír, nem olvas
1925	152	805	133	820
1926	163	685	123	661
1927	151	597	161	762
1928	177	638	113	703
1929	174	649	128	668
1930	175	679	93	694
1931	194	676	65	621
1932	205	699	113	620
1933	203	737	106	614
1934	214	718	86	587
1925/34. évi átlag	178	672	102	690

dóké; ezt a jelenséget több ellentétesen ható tényező befolyásának kell tulajdonítanunk. Így az analfabéták sorában aránytalanul több a kevésbé kriminális földműves elem; míg az egész 6 évnél idősebb népességben csak 8.8 % nem tud sem írni, sem olvasni, addig a 7 éven felüli őstermelők sorában 13.1 % analfabétát találunk. Azután több évtizeddel ezelőtt az elemi műveltség terjedése még kisebb lévén, ma több analfabétát találunk a korosabb néposztályokban, akik azonban a tapasztalat szerint szintén kisebb kriminalitásúak; a 6 éven felüli lakosságban, amint az imént jeleztük, általában 8.8 % nem ír és olvas és míg a legkriminálisabb 20-30 éves korosztályokban az analfabéták része csak 5.7 %, addig a mindig kisebb kriminalitású idősebb korosztályok közül az 50-59 éveseknél ez a rész 14.2 és a további tíz éves korosztályokban 24.1, 33.4 és így emel-

kedik tovább.¹ Továbbá az analfabéták sorában mindig több és kevésbé bűnöző nő, mint a nagyobb kriminalitású férfi; 1930-ban a csak olvasni tudók része a férfiak közt csupán 0.4 %, ellenben a nők sorában 1.2 %; a sem írni, sem olvasni tudóknak a része a férfiak sorában csak 7.5, a nők sorában ellenben 10.1 % volt.²

Ezek az ellentétesen ható körülmények tehát nálunk kivételt statuálnak az általános tapasztalati tétel alól.

A kor azon kevés tényezők egyike, amely az emberek bűnözésére döntő befolyással van. Az e téren mutatkozó törvényszerűségek annyiban jelentősek, hogy a bűnözési hajlam alakulása: kifejlődése, emelkedése és csökkenése a kor szerint mutat szabályszerűséget.

Az egyes korosztályok kriminalitása, bűnözési arányszámaik a következően alakulnak /12. sz. tábla/:

12. A kor hatása a kriminalitásra.

Év	100.000 egyénre esett elítélt az alábbi korosztályokban				
	12-17 éves	18-21 éves	22-29 éves	30-40 éves	50 évnél id.
1925	709	1.068	1.133	783	322
1926	654	797	963	673	270
1927	688	832	883	611	253
1928	682	812	941	666	271
1929	573	830	965	702	275
1930	569	787	1.052	762	259
1931	517	905	1.027	733	255
1932	530	1.000	1.057	725	259
1933	532	1.133	1.088	762	283
1934	517	1.031	1.044	768	282
1925/34. évi átlag	624	919	1.001	708	269

A számokból kifejezésre jut az a régi kriminológiai tapasztalati tétel, hogy a legkriminálisabb a körülbelül 20-30. életév között mozgó korosztály; ez a jelenség összefüggésbe hozható a fiatalabb korral együttjáró kisebb ellentéltési képességgel a kriminális téren mutatkozó csábításokkal szemben, továbbá azzal is, hogy az élet azon szakának az elején, amidőn az illetők kezdenek saját lábukra állni, fokozottabb nehézségekkel kell megküzdeniök; és magyarázza ezt a jelenséget még a fiatakorúaknak sokszor túlnagy feladatok teljesítésére irányuló tettvágya is.

De utalnunk kell e helyütt még arra a jelenségre is, hogy a fiatalabb korosztályok kriminalitása a megfigyelési időszak során állandó kisebb-nagyobb csökkenést mutat, ami összefüggésbe hozható a mindinkább intenzívebb iskolázatással, a levanteintézménynek és a cserkészetnek e korosztályok magatartására gyakorolt jótékony hatásával; végül ez a jelenség talán még összefüggésben áll az ú.n. társadalmi kapillaritásnak egyik esetével, annak kriminális téren való utóhatásával. Ez utóbbi jelenség a nők kriminalitásával összefüggésben jobban érezteti hatását, ezért erre ott térünk ki hosszabban.

A nemnek hatását nemcsak az ember vágyai és szenvedélyei megnyilatkozásánál, hanem bűnözése terén is láthatjuk.

A két nemnek bűnözési arányszáma nálunk a következően alakult /13. sz. tábla/:

A két nem kriminalitása közti különbség tehát nálunk általában körülbelül olyan, mint ahogy 4 aránylik az 1-hez.

A férfiak nagyobb kriminalitását különösen az magyarázza, hogy a férfi többet szerepelvén az életben, inkább ütközik nehézségekbe, hamarabb követ el bűncselekményeket, emellett nagyobb alkoholélvezete is hátrányosan befolyásolja bűnözésének fokát. Ezzel szemben a nő kevésbé alkalmas erőszakos bűncselekmények elkövetésére; a nőnek kisebb kriminalitását immorális téren különben kiegészíti a prostitúcióban való aránytalanul nagyobb része.

13. A nemnek kihatása a kriminalitásra.

Év	100.000 12 éven felüli egyénre esett elítélt	
	férfiaknál	nőknél
1925	1.178	357
1926	1.001	300
1927	957	277
1928	1.017	281
1929	1.038	275
1930	1.093	278
1931	1.091	262
1932	1.135	263
1933	1.188	277
1934	1.146	280
1925/34. évi átlag	1.078	282

A női nemnek a megfigyelési időszak elején jelentkező magasabb, de utóbb állandóan eső kriminalitása az ú.n. társadalmi kapillaritásnak egyik esetével, társadalmi rétegeknek más társadalmi rétegekbe való behatolásával, illetve ennek kriminális téren való kihatásával áll összefüggésben. A világháború során sok hadbavonult férfi munkahelyét nők foglalták el; következtében ott több csábításnak és súrlódási lehetőségnek voltak kitéve; nemcsak nagyobb jövedelemre tettek szert, hanem ennek révén szokatlan kedvtelések kielégítésére is módot találtak; mindezek folytán végeredményben sokkal nagyobb bűnözési lehetőségeknek voltak kitéve, mint a házi tűzhely mellett.

Ezt az egész fejlődési folyamatot a világháború előtti időktől végig a világháború idején az 1934. évig a következő számok szemléltetik /14.sz. tábla/.

14. A férfiak és nők kriminalitásának százalékos megoszlása.

Év	100 elítélt közt volt	
	férfi	nő
1912	84.7	15.3
1913	83.9	16.1
1914	81.9	18.1
1915	67.7	32.3
1916	60.7	39.3
1917	56.9	43.1
1921	71.1	28.9
1922	73.0	27.0
1923	73.6	26.4
1924	75.4	24.6
1925	75.9	24.1
1926	76.1	23.9
1927	76.6	23.4
1928	77.3	22.7
1929	78.1	21.9
1930	78.7	21.3
1931	79.7	20.3
1932	80.3	19.7
1933	80.2	19.8
1934	79.4	20.6
1912/34. évi átlag	75.5	21.5

A nők kriminalitásának az emelkedése a felsorakoztatott adatok sorában 1917-ben érte el a kriminációs pontot, amikor a női nem kriminalitásának százalékos része már meghaladta a 43 %-ot. A háborúból hazatért férfiak csak lassan szorították ki őket a munkahelyekről és vették ki ismét az addig a kriminalitásból a nőkre esett részt.

Annak, hogy 1933/34-től kezdve ismét minimálisan emelkedik a női nemnek kriminalitása, okát talán abban kell keresni, hogy a gazdasági viszo-

nyok romlása következtében számos család női tagja arra kényszerült, hogy kenyérkereseti pályára lépjen, ahol természetesen ismét több bűnözési lehetőségnek volt kitéve.

Kriminálpolitikai szempontokból nézve itt szociálpolitikai intézkedésekkel kellene odahatni, hogy a női, illetve a fiatalok munkaelege még fokozottabban küszöböltessék ki, főleg a gyáripárból.

A bűntevőnek megelőző kriminalitása életére rendszerint utóbb is hatást gyakorol. Ennek a kriminológiailag tapasztalati ténynek különös jelentőséget nálunk az a körülmény ad, hogy a visszaesőknek a része az összes elítéltek sorában hazánkban évről-évre különösen erősen emelkedik. Ez a százalékos rész a következően alakult /15. sz. tábla/

15. A visszaesés.

Év	100 elítélt közt volt büntetett előéletű			
	általában	egyszer büntetve	2-3-szor büntetve	háromnál többször büntetve
1925	14.0	8.3	4.2	1.5
1926	16.5	9.4	4.9	2.2
1927	17.5	9.5	5.6	2.4
1928	18.8	10.2	5.9	2.7
1929	20.1	10.6	6.6	2.9
1930	21.0	10.9	6.7	3.4
1931	22.7	11.5	7.1	4.1
1932	24.0	11.3	8.5	4.2
1933	25.6	11.7	8.6	5.3
1934	27.2	11.7	9.3	6.2
1925/34.évi átlag	20.7	10.5	6.7	3.5

Közismert dolog, hogy a visszaesőknek legnagyobb része ebbeli minőségének eltitkolására törekedik, hogy elkerülje a visszaesőkkel szemben alkalmazandó súlyosabb büntetési szankciót. Ahol a

bűnügyi nyilvántartás színvonala hirtelen javul, ez is maga után vonhatja a visszaesők számának az emelkedését. Ez az eset nálunk nem forog fenn, mert bűnügyi nyilvántartónk, nemzetközi viszonylatban is, a legjobban működő nyilvántartók egyikének van elismerve.

A sokszorosan visszaesők számának emelkedését, gazdasági okok mellett, még más tényekkel is kell magyarázni. Az élethivatások terén mindenütt fokozódó specializálást láthatunk. Ugyanezt tapasztalhatjuk a büntettek világában is. A büntettek jó nagy része csak valamely irányzatú bűncselekményt követ el, ebbeli tevékenysége körében azonban tökéletes munkát végez és természetesen nem éri be néhány bűncselekmény elkövetésével, hanem állandóan veszélyezteteti és sérti a jogi és társadalmi rendet. Csak néhány példára utalunk; a vasúti és szállodai tolvajok, a csalóknak különféle kategóriái /mint az ú.n. lemezjátékosok stb./ bűncselekményeiket nap-nap után követik el; ezeknek csak egy töredéke kerül a bíróság elé és következként a bűnügyi statisztika adatai közé. De még így is ez a tény a táblázatban jelzett mértékkel duzzasztja meg a sokszorosan visszaeső büntetteknek a számát.

A kérdésnek nagy kriminálpolitikai jelentősége talán eléggé megokolja, hogy megvizsgáljuk a visszaesőknek részét az egyes jelentősebb bűncselekmények elkövetői sorában. Minthogy a mi hivatalos bűnügyi statisztikánk a megelőzőleg csalás miatt elítélt egyéneket visszaesés szempontjából csak két csoportra, t.i. megelőzőleg egyszer, illetve többször büntetett egyének csoportjára bontja, az összehasonlíthatóság kedvéért nekünk is így kell eljárunk. Az 1925-1934. évi megfigyelési időszakban az előzőleg lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, gazdaság és csalás miatt elítélt egyéneknek a része a testi sértés miatt most elítéltek sorában 6.5 %-ról 1928-ig 11.2 %-ra emelkedett, majd azután a megfigyelési időszak végéig 9.6 %-ra visszaesett; a jelzett vagyoni elleni bűncselekmények és a testi sértés más irányú kriminalitás lévén, itt a megelőző kriminalitás nagyobb jelentőségre nem tett szert. A lopásnál, a jelzett cselekmények miatt megelőzőleg elítélt

egyéneknek a része a megfigyelési időszak során 40.1 %-ról 60.4 %-ra, tehát 50 %-kal emelkedett, ellenben a csalásnál a visszaesőknek a része 39.3 %-ról évről-évre emelkedve 1933-ban elérte az 51.9 %-ot, azután 1934-ben arányuk visszaesett 44.1 %-ra. A lopásnál is az emelkedés a megfigyelési időszaknak első felében volt gyorsabb, azután meglassult; úgy látszik itt a hazánkban az 1928. évi 10. l.c. által meghonosított szigorított dologház intézménye kezdett már hatást kiváltani, főként a csalás elkövetőivel szemben.

Tanulságként a különféle kriminogén tényezőkre vonatkozólag felsorakoztatott számadatokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy egyes és már jelzett, a kriminalitás leszorítását célzó szociálpolitikai teendők mellett főleg egy baj kíván nálunk orvoslást, egy probléma tartandó állandóan napirenden és ez a visszaesők kriminalitásának a leküzdése vagy legalább is bűnözésük állandó emelkedésének a megállítása.

A magyar törvényhozás felismerte a probléma fontosságát már akkor, amidőn megalkotta az 1928. évi 10. törvénycikket és annak keretében a megrogzött büntettekkel szemben módot nyújtott a szigorított dologház alkalmazására.

Lábjegyzetek:

- 133/1. A Magyar Statisztikai Társaságban 1937 február 9-én tartott székfoglaló előadás.
2. A dolgozat statisztikai anyagának a gyűjtése 1936 november hó végén záratott le.
3. A bűnözési arányszámoknak egy része, illetve a kiszámításuknál alapul vett abszolút bűnözési számok a Magyar Statisztikai Évkönyvek illető kötetéből vannak véve. Az 1925-27. évekre vonatkozó bűnözési

arányszámokat az 1920. és 1930. évi népszámlálási eredmények átlagának alapulvételel számítottuk ki.

- 137/1. A különféle államokra vonatkozó bűnözési arányszámok szerzőnek a szegedi egyetem által kiadott Polner-Emlékkönyv /Szeged, 1935/ I. kötet 223-268. lapjain lévő Nemzetközi bűnügyi statisztika című tanulmányából vannak véve.
- 142/1. Lásd ezeket az adatokat: Hacker: Budapest hatása a kriminalitásra. Budapest, 1931. 54. s köv. lap.
- 146/1. Lásd e tárgyban: Hacker: A vallás hatása a kriminalitásra. 1930.
- 149/1. Lásd az adatokat: Magyar Stat. Közl. Új sorozat, 96. köt. 10. és 21., illetve 220. és 312. I., valamint Magyar Stat. Évkönyv, 42. /1934./ évf. 13. l.
2. Lásd: Magyar Stat. Évkönyv 42. /1934./ évf. 13. l.

BUDAPEST HATÁSA A KRIMINALITÁSRA

/Részletek/

Budapest, 1930. Szkf. háziny.

B) A Budapest kriminalitását kedvezően befolyásoló kriminogén tényezők.

1. A fővárosban nagyobb számban élő kisebb kriminalitású nőnek a kihatása.

1. Mint a kriminalitásnak egyik jelentős faktora, a nemnek a bűnözés arányaira és irányára való kihatása részletes megtárgyalásra talált. Valamint az emberi szükségletek, vágyak és szenvedélyek is nagyrészt függvényei a nemnek, hasonlóképpen a bűnözés is részben a nemnek megfelelően igazodik.

A különböző kriminalstatisztikai adatokból nyilvánvalóvá lesz mindenekelőtt az, hogy a női nemnek kriminalitása messze mögötte marad a férfiénak. Ezen még csak vita tárgyává sem tett megállapítás mellett azonban eldöntetlen az az arány, amely a két nem kriminalitása között fennáll. A szélsőségektől eltekintve, végeredményben a férfiak kriminalitása körülbelül úgy viszonylik a nőkéhez, mint a 4 vagy 5 az 1-hez.

Hazánkban általában a békeévekben, 1904/1908-ban száz büntetett közt 15-16 %, 1909/1913-ban pedig 15.5 % volt nő; 1 a világháború során és az azt követő években a társadalmi kapillaritás jelenségének következményeképpen a női nemnek kriminalitása erősen emelkedett minálunk is,² amint ez a következő táblázatból is kitűnik:

Év	Az elítéltek százalékos megoszlása		Év	Az elítéltek százalékos megoszlása	
	férfiak	nők		férfiak	nők
1921...	71.1	28.9	1925...	75.9	24.1
1922...	73.0	27.0	1926...	76.1	23.9
1923...	73.6	26.4	1927...	76.6	23.4
1924...	75.4	24.6	1928...	77.3	22.7